

Педагогіка професійної школи та середньої професійної освіти

Проблемний метод навчання як педагогічна умова формування творчих здібностей майбутніх фахівців

Вдовенко Олена Іванівна

Викладач Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка

Сучасний стан суспільного розвитку України, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростання потреби суспільства у формуванні творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, творчих можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Проблема розвитку творчих здібностей, активізації творчої діяльності майбутніх фахівців набуває пріоритетного значення.

На сьогоднішній день основним завданням професійної освіти є побудова умов для саморозвитку і самореалізації учнів, розкриття їх творчого потенціалу, що забезпечує уміння приймати нестандартні рішення, творчу діяльність. Як свідчить досвід, фахівець, який готовий генерувати ідеї, використовувати знання й уміння в нових ситуаціях, комфортно почувається в нестабільних соціальних умовах – швидше знаходить своє місце в суспільстві. Все це зумовило поштовх до реалізації нових підходів у підготовці майбутніх фахівців.

Особливість системи формування творчих здібностей у майбутніх фахівців полягає в адекватності структури і змісту освітньої програми підготовки (системи формування творчих здібностей) рівню сформованості у учнів професійних і особистих якостей. При цьому важливою умовою є установка на творчу діяльність, створення творчого професійно-технологічного середовища, де поетапно формуються знання, уміння і навички, адекватні рівням формування творчих здібностей у майбутніх фахівців.

Традиційні методи навчання не завжди ефективно впливають на розвиток творчого потенціалу учнів. Важливо використовувати такі методи навчання, які б сприяли активному формуванню таких цінних якостей особистості, як: самостійність мислення, ритичність, ініціативність.

Тому актуальним стає питання впровадження в навчально-виробничий процес професійно-технічних навчальних закладів сучасних методів навчання, які дозволяють не просто передавати учням знання, професійні навички та уміння, але й сприяють всебічному розвитку особистості майбутнього фахівця.

Під методами навчання слід розуміти такі способи досягнення навчальної мети, які забезпечують засвоєння змісту освіти. В залежності від характеру організації процесу навчання, методів та засобів навчання в дидактиці виділяють такі методи навчання:

- Догматичний – знання повідомляють не пояснюючи, не обґрунтовуючи, не коментуючи.
- пояснювально-ілюстративний – знання не просто повідомляють, а пояснюють, обґрунтовують, коментують.
- проблемний – це організація процесу навчання, основа якої полягає в утворенні у навчальному процесі пошукових ситуацій.

Зрозуміло, що проблемний метод навчання розвиває не тільки розумові здібності учнів, а й такі риси характеру, як: самостійність, активність, креативність.

Аналіз освітніх технологій, направлених на активізацію творчої діяльності, показав, що технологія проблемного навчання дозволяє поєднати систематичну пошукову діяльність учнів з засвоєнням ними готових наукових висновків, а система методів навчання повинна бути побудована з врахуванням принципів проблемності [3,с.30].

З огляду на це особливої уваги набуває проблемне навчання як ефективний метод організації навчального процесу, який спрямований на

забезпечення активного ставлення майбутніх фахівців до оволодіння знаннями, розвиток їх самостійної пізнавальної діяльності й творчого мислення. Проблемне навчання сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості, спроможної вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми, пробуджує творчі нахили до майбутньої професійної діяльності.

Проблемне навчання – це організований викладачем спосіб активної взаємодії учня з проблемно-представленим змістом навчання, у ході якого він залучається до об'єктивних протиріч наукового знання та способів їхнього розв'язання, навчається мислити, творчо засвоювати знання [4, с. 36]. Тобто, проблемне навчання ґрунтується на отриманні певних знань та вмінь шляхом вирішення теоретичних і практичних проблем.

Методи проблемного навчання мають наступні рівні: проблемний виклад, частково-пошуковий, дослідницький [1, с.58].

При проблемному викладі викладач створює проблемну ситуацію, а потім подає остаточне вирішення проблеми та демонструє сам процес її вирішення. Під час частково-пошукового методу викладач планує кроки вирішення проблеми, а учень самостійно її вирішує. Дослідницький метод проблемного навчання полягає в організації викладачем творчої, пошукової діяльності учнів з вирішення нових проблем.

Використання цих методів ґрунтується на послідовній і цілеспрямованій постановці перед учнями проблемних завдань, розв'язуючи які, вони під керівництвом викладача активно засвоюють нові знання. Застосовуючи названі методи, необхідно дотримуватися таких основних вимог: формулювати пізнавальні завдання відповідно до змісту навчального матеріалу; висувати гіпотези, мобілізувати резерви знань та способів пізнання; включати учнів в активну пізнавальну діяльність; аналізувати й оцінювати результати навчальної праці. Отже, сутність проблемного методу навчання полягає в тому, що учнів спонукають до пізнавальної активності, до

самостійних дій, спрямованих на досягнення необхідного результату, до творчого пошуку вирішення проблемних завдань.

Використання проблемного навчання як методу навчання при формуванні творчих здібностей майбутніх фахівців є важливою передумовою для інтеграції освітнього процесу та виробничої діяльності в умовах професійної освіти.

Основні переваги проблемного навчання полягають у забезпеченні можливості творчої участі учнів в процесі освоєння нових знань, формуванні пізнавальних інтересів і творчого мислення, високого ступеня органічного засвоєння знань і мотивації учнів. Проблемне навчання викликає у майбутніх фахівців інтерес до навчання і сприяє виробленню мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; пробуджує творчі нахили до трудової діяльності в умовах ринку праці.

Література:

1. Лернер И.Я. Проблемное обучение . – М.: Знание, 1974. –64с.
2. Махмутов М.И. Організація проблемного навчання в школі. - М.: Педагогіка. 1977.-240 с.
3. Махмутов М.И. Проблемное обучение: Основные вопросы теории. – М.: Педагогика, 1975. – 367 с.
4. Скаткин М.Н. Проблемы современной дидактики / М.Н. Скаткин / – М.: Педагогика, 1984 – 96 с.
5. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягупов / – К.: Либідь, 2002. – 560с.